

RĪGĀ

2018. gada 7. novembrī
Nr. 1-23/181_e

Finanšu ministrijai
pasts@fm.gov.lv

Par likumprojektu "Privāto pensiju fondu likums" (VSS-1078)

Finanšu nozares asociācija ir iepazinusies ar Finanšu ministrijas sagatavoto un 2018. gada 25. septembrī Valsts sekretāru sanāsmē izsludināto likumprojektu (turpmāk – **Likumprojekts**) un, izvērtējot to kopskatā ar ieviešamo Eiropas Parlamenta un Padomes 2016. gada 14. decembra direktīvu 2016/2341 (turpmāk – **Direktīva**) par arodpensijas kapitāla uzkrāšanas institūciju darbību un uzraudzību, izsaka šādus komentārus, priekšlikumus un iebildumus par sagatavoto tekstu un konkrētām Likumprojekta sadaļām, norādot uz atsevišķām pretrunām sagatavotajā Likumprojektā, kuras, mūsdiā, var būtiski ietekmēt kvalitatīvu piemērošanu, kā arī Pensiju fondiem uzticēto funkciju īstenošanu:

1. Pārskatīt Likumprojekta tvērumu, izvērtējot, vai privāto pensiju fondi Latvijā, jo īpaši tie, kuri nepiedāvā noteikto izmaksu pensiju plānus, nav pielīdzināmi arodpensiju kapitāla uzkrāšanas institūcijām, kuras regulē Direktīva.
2. Izteikt Likumprojekta 1. panta pirmās daļas 2. punkta pirmo daļu šādā redakcijā:

"2) iemaksas veicošais darba devējs – persona, kura ir darba devējs un kura veic iemaksas privātajos pensiju fondos savu darbinieku labā, vai pašnodarbinātā persona, kura veic iemaksas savā labā,"

Lai arī saprotams, ka ar piedāvāto terminu domāts tikai darba devējs, pašnodarbinātā persona vai Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra (turpmāk – **VSAA**), pats termins un tā turpmākā lietošana likuma tekstā var mulsināt ņemot vērā, ka iemaksas veic arī fiziskās personas savā un citu labā. Piedāvājam saglabāt esošo terminoloģiju "iemaksas veicošais darba devējs", no definīcijas izņemot arī VSAA un norādīt VSAA kā atsevišķu subjektu un paredzēt atsevišķu pantu kurā norādīts, ka iemaksas var tikt veiktas arī no VSAA Solidaritātes likumā noteiktajā kārtībā, jo iemaksas no VSAA tiek veiktas uz likumiska un nevis līgumiska pamata. Tādējādi tālāk likuma tekstā, ja ar iemaksas veicošu personu saprotam arī VSAA, ir noteikumi kurus nevar attiecināt uz VSAA. Ja ir vēlme kā anotācijā rakstīt, norādīt, ka Pensiju fondiem ir pienākums pieņemt iemaksas no VSAA, tad arī to atsevišķi likumā var nedefinēt. Piemēram, arī Likumprojekta 16. panta otrajā daļā VSAA tiek minēts atsevišķi.

3. Svītrot Likumprojekta 1. panta pirmās daļas 8. punktā pēc vārda "pārvalda" vārdus "uzkrātos līdzekļus".

4. Svītrot 1. panta pirmās daļas 13. punktu. Tajā skaidrotais termins projekta tekstā lietots tikai vienu reizi, un atrauti no konteksta termins nav saprotams. Šo terminu aprakstošā formā ierosinām iekļaut 28.pantā.
5. Svītrot vārdus "un kura nav papildpensijas saņēmējs vai pensiju plāna potenciālais dalībnieks" no Likumprojekta 1. panta pirmās daļas 22. punkta.

Iebilstam pret formulējumu Likumprojekta 1. panta pirmās daļas 22. punktā noteikts, ka pensiju plāna dalībnieks ir "fiziskā persona, kura [..] nav papildpensijas saņēmējs vai pensiju plāna potenciālais dalībnieks", jo pensijas kapitālu var saņemt no 55 gadu vecuma, bet personas vēl turpina strādāt un veidot uzkrājumu. Saskaņā ar likumu un praksi ir tādi pensiju fonda dalībnieki, kuri sasnieguši pensijas vecumu, saņem papildpensiju, bet vienlaikus turpina dalību pensiju plānā.

6. Likumprojekta 3.panta trešajā daļā iekļautā prasība attiecināma uz arodpensijām. Vēršam jūsu uzmanību uz to, ka privātie pensiju plāni, jo īpaši tie, kuri negarantē noteiktas izmaksas, nav pielīdzināmi arodpensijām.
7. Izteikt likumprojekta 8. panta pirmo daļu šādā redakcijā:

"(1) Pensiju fonda darbības veikšanai ir nepieciešama licence, kuru izsniedz Komisija. Pensiju fonds, kuru galvenie stratēģiskie lēmumi tiek pieņemti Latvijā [..]"

Pamatojums ir nepieciešamība precīzi pārņemt Direktīvā noteikto, kurā noteikums attiecināms uz "galvenajiem stratēģiskajiem lēmumiem", nevis uz jebkuru (akcionāra, valdes vai padomes) lēmumu.

8. Likumprojekta 8. panta trešās daļas 4.punkts turpmāk nosaka, ka "paziņojumu, kurš ietilpst dokumentu nepieciešamo dokumentu sarakstā licences saņemšanai, aizpilda arī atbildīgās personas par risku pārvaldības funkciju, iekšējā audita funkciju un aktuāra funkciju atbildīgā persona".

Aicinām likumprojekta tekstā precizēt vai anotācijā skaidrot to, vai pensiju fondiem, kas jau ir saņēmuši licenci, pēc Likumprojekta stāšanās spēkā, būs jāiesniedz Finanšu un kapitāla tirgus komisijā arī atbildīgās personas par risku pārvaldības funkciju, iekšējā audita funkciju un aktuāra funkciju atbildīgās personas (kas jau ir atbildīgas par minētajām funkcijām pensiju fondos) paziņojums?

9. Izteikt Likumprojekta 11.panta trešo daļu šādā redakcijā:

"(3) Pensiju fonda iekšējā audita funkcijas pienākumus kā ārpalpojumu var deleģēt vienīgi zvērinātam revidentam, zvērinātu revidentu komercsabiedrībai, kas vienlaikus neveic pensiju fonda finanšu pārskatu revīziju. Pensiju fonds drīkst deleģēt iekšējā audita funkcijas pienākumus kā ārpalpojumu pensiju fonda mātes sabiedrības iekšējā revīzijas (audita) dienestam tikai gadījumā, ja tiek nodrošināta efektīva interešu konflikta situāciju pārvaldīšana."

Anotācijā nav sniegts pamatojums, kura Direktīvas panta pārņemšanai vai cita mērķa īstenošanai izmaiņas likumā ir nepieciešamas un kāds būtu ieguvums, šādu ierobežojuma ieviešot. Piemēram, slēgtā pensiju fonda gadījumā, visi

akcionāru uzņēmumi, ar kuriem pensiju fonds ir noslēdzis kolektīvās dalības līgumus, ir iemaksu veicošas personas. Ieviešot šādu likuma normu, pensiju fondam būs jāizvēlas ārpakalpojuma sniedzējs, piemēram, zvērinātu revidentu komercsabiedrība, kuru pakalpojumu cenas ir vairāk nekā 10 reizi augstākas nekā gadījumā, ja pensiju fonds šo pakalpojumu deleģētu pensiju fonda mātes sabiedrības iekšējā audita dienestam.

Šādi izdevumi nepamatoti palielinātu administratīvo slogu esošajiem pensiju plāna dalībniekiem, kā arī samazinātu pensiju plāna ienesīgumu nākotnē.

10. Papildināt Likumprojekta 16. panta otro daļu vai veidot jaunu tiesisko regulējumu (piemēram, Solidaritātes nodokļa likuma 9. panta trešajā un ceturtajā daļā vai izstrādāt Ministru kabineta noteikumus), nosakot, kārtību, kā administrēt ar VSAA starpniecību veiktās iemaksas privātajos pensiju plānos.

Šobrīd pensiju fondi saņem valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas privāto pensiju plānu kontos, bet nav vienota mehānisma, kā ar attiecīgo personu, kuras labā VSAA veic iemaksas, noslēgt individuālās dalības līgumu.

11. No Likumprojekta 20. panta ceturtais daļas 2. punktā svītrot vārdus "attiecīgajā jomā".

Direktīvas 22. pants nenosaka šādas prasības; spēkā esošā likuma redakcija jau paredz augstākas prasības valdes loceklim, proti, augstākās izglītības un 3 gadu profesionālās pieredzes nepieciešamību; nosakot prasību "augstākajai izglītībai attiecīgajā jomā", nepieciešams skaidrojums/noteikumi, kas attiecīgi paskaidro, kuras jomas tiek atzītas par piemērotām pensiju fonda pilntiesīgai pārvaldei.

Tas nepieciešams tiesiskai noteiktībai un ir svarīgi gan akcionāriem, ieceļot valdi, gan arī pašam pensiju fondam tā darbības nepārtrauktības nodrošināšanai. Tāpat jāņem vērā, ka atsevišķās pensiju fondam svarīgās jomās (piemēram, risku vadība) nav tieši atbilstošu augstākās izglītības programmu. Šāds skaidrojums būtu iekļaujams Likumprojekta anotācijā.

12. Izteikt Likumprojekta 20. panta septiņpadsmito daļu šādā redakcijā:

"(17) Par pensiju fonda darbinieku nedrīkst būt vienā grupā ar pensiju fondu esoša uzņēmuma darbinieks, kas vienā grupā ar pensiju fondu esošā uzņēmumā tieši pilda amata pienākumus saistībā ar pensiju fonda plānu līdzekļu pārvaldīšanu vai turēšanu."

Nepieļaut tikai tādu personu nodarbinātību pensiju fondā, kuru darba pienākumi citā vienas grupas uzņēmumā ir tieši saistīti ar pensiju līdzekļu pārvaldīšanu vai turēšanu.

13. Izteikt Likumprojekta 20. panta astoņpadsmito daļu šādā redakcijā:

"(18) Komisija izdod normatīvos noteikumus, ar kuriem nosaka prasības attiecībā uz pensiju fonda pārvaldības sistēmas un tās elementu izveidi un darbību."

14. Precizēt Likumprojekta 22. panta sestās daļas otro teikumu atbilstoši Direktīvas 34. panta 2. punktam. Šobrīd piedāvātā redakcija uzliek turētājbankai stingrākas prasības, nekā tas ir noteikts Direktīvā.

15. Izteikt Likumprojekta 22. panta astoto daļu šādā redakcijā:

“(8) Līdzekļu turētājs izpilda līdzekļu pārvaldītāja norādījumus, ja tie nav pretrunā ar normatīvajiem aktiem, pensiju plāna noteikumiem un turētājbankas līgumu.”

Direktīvas 35. panta pirmās daļas “a” punkts paredz “*instruccions*” (norādījumi) nevis rīkojumi. Kas likuma kontekstā var tikt interpretēts kā prasība veikt tā saucamo *pre-trade* (pirmstirdzniecības) kontroli.

16. Precizēt iekšējo atsauci Likumprojekta 22. panta trīspadsmitajā daļā.

17. Veidot jaunu Likumprojekta 26. panta ceturtās daļas 11. apakšpunktu un izteikt to šādā redakcijā:

“11) riska kapitāla tirgū;”

attiecīgi mainot turpmāko apakšpunktu numerāciju.

Likumprojekta 26. pants nosaka Pensiju plānu aktīvu ieguldīšanas principus un noteikumus. Šobrīd likuma ceturtās daļas 11. punkts atļauj ieguldījumus “riska kapitāla tirgū”, bet Likumprojektā šāds apakšpunkts ir izslēgts, ļaujot veikt ieguldījumus “Eiropas riska kapitāla fondos”.

Šobrīd spēkā esošā likuma 23. pants un Likumprojekta 26. pants nosaka pensiju plānu aktīvu ieguldīšanas principus un noteikumus. No panta Likumprojektā ir izslēgts apakšpunkts, ka pieļauj ieguldījumus riska kapitāla tirgū. Projektā pieļauti ieguldījumi “Eiropas riska kapitāla fondos”, kas ir šaurāks jēdziens, tie ir riska kapitāla fondi, kas izpilda noteiktus kritērijus (EuVECA).¹

18. Izteikt Likumprojekta 26. panta piektās daļas 6. apakšpunktu daļu šādā redakcijā:

“6) ieguldījumi vienā ieguldījumu fondā vai alternatīvo ieguldījumu fondā nedrīkst pārsniegt 10 procentus no pensiju plāna aktīviem. Ieguldījumi vienā ieguldījumu fondā nedrīkst pārsniegt 10 procentus no attiecīgā fonda neto aktīviem, un ieguldījumi vienā alternatīvo ieguldījumu fondā nedrīkst pārsniegt 30 procentus no attiecīgā fonda neto aktīviem;”

Šāds formulējums pēc analogijas atbilst formulējumam, kas ietverts valsts fondēto pensiju plānu regulējumā.

19. Izteikt Likumprojekta 26. panta astoto daļu šādā redakcijā:

“(8) Pensiju plāna aktīvus nedrīkst izmantot aizņēmumam, izņemot aizņēmumus īslaicīgas likviditātes nodrošināšanai uz laiku līdz trim mēnešiem, nepārsniedzot

¹ Skatīt informācijai: http://publications.europa.eu/resource/cellar/98d7e65e-1a38-425d-ba99-d1ca259e110a.0016.02/DOC_1

50 procentus no pensiju plāna aktīviem, un pensiju plāna naudas līdzekļus aizliegts piešķirt aizdevumos, kā arī izsniegt garantijas.”

20. Izslēgt no Likumprojekta 26. panta septiņpadsmito daļu, jo nav lietderīgi tērēt pensiju plānu līdzekļus apsaimniekošanas pakalpojumu iegādei, ja šī apsaimniekošana neprasa lielus resursus no pensiju fonda vai līdzekļu pārvaldītāja puses.
21. Likumprojekta 28. panta ceturrtā daļa nosaka, ka “pašu riska novērtējumu veic vismaz reizi trīs gados vai nekavējoties pēc jebkurām būtiskām izmaiņām pensiju fonda vai tā izveidoto pensiju plānu riska profilā.”

Aicinām likumprojekta pārejas noteikumos precizēt, kādā termiņā pensiju fondiem pēc Likumprojekta stāšanās spēkā būs jāveic pirmais pašu riska novērtējums.

22. Izvērtēt Likumprojekta 29. līdz 32. pantu un precizēt tos, ņemot vērā, ka privāto pensiju plāni nav pielīdzināmi arodpensijām, kā arī Latvijas atklāto pensiju fondu piedāvātie pensiju plāni negarantē noteiktas izmaksas, tādēļ virkne prasību par informācijas sniegšanu nav pamatotas. Ierosinām noteikt vienādas prasības visiem pensiju plānu dalībniekiem (gan tiem, kas piedalās pensiju plānos uz individuālās dalības līguma pamata, gan kolektīvās dalības līguma pamata).
23. Likumprojekta 30. panta trešā daļa citastarp nosaka Pensiju fondam pienākumu pirms kolektīvās dalības līguma noslēgšanas iepazīstināt potenciālo pensiju plāna dalībnieku ar noteiktu informāciju.

Vēlamies norādīt, ka no piemērošanas viedokļa šobrīd likuma “Par privātajiem pensiju fondiem” 10. pantā noteiktā kārtība ir efektīvāka normas mērķa sasniegšanai.

Proti, kolektīvās dalības līguma gadījumā pensiju plāna dalībnieki piedalās pensiju plānā ar darba devēja starpniecību. Ar pensiju fondu līguma noslēgšanas procesā komunicē un līgumu slēdz tieši darba devējs.

Arī atbilstoši Likumprojekta 32. pantam katram pensiju plāna dalībniekam, kura labā darba devējs veic iemaksas pensiju plānā, pensiju fondi izstrādās pamatinformācijas dokumentu un sniegs noteiktu informāciju.

24. Iebilstam pret Likumprojekta 31. panta septītās un astotās sadaļas prasību piemērošanu pensiju plāniem bez noteiktām izmaksām, jo šo prasību izpilde, pirmkārt, paaugstinās pensiju fondu administratīvās izmaksas, ko segs plānu dalībnieki, otrkārt, iemaksas privātajos plānos tiek veiktas brīvprātīgi (gan apjoma, gan regularitātes ziņā); dalībnieki visbiežāk turpina veikt iemaksas arī pēc pensijas vecuma sasniegšanas. Kā arī šobrīd ir liels skaits dalībnieku, kuru uzkrājums ir salīdzinoši neliels, tādēļ minētās informācijas regulāra sniegšana nav proporcionāla riskam, kuru ir uzņēmie dalībnieks.

Tāpat būtiski norādīt, ka noteikta informācija, piemēram, par speciālās profesijās strādājošajiem, kuru pensijas vecums var būt mazāks par 55 gadiem un kuru sarakstu, un minimāli nepieciešamo nodarbinātības ilgumu attiecīgajā profesijā nosaka Ministru kabinets, var nebūt pensiju fondu rīcībā, lai pilnvērtīgi īstenotu likumā noteikto pienākumu.

25. Likumprojekta 32. panta pirmā daļa noteic, ka pensiju fonda pienākumu katram pensiju plāna dalībniekam, kura labā darba devējs veic iemaksas pensiju plānā, izstrādāt pamatinformācijas dokumentu.

Vēršam jūsu uzmanību uz to, ka praksē persona var būt pensiju plāna dalībnieks gan uz individuālās, gan kolektīvās dalības līguma pamata. Šādā gadījumā pensiju fondam būs jāsaņem dalībniekam gan Likumprojekta 31. panta ceturtajā daļā noteiktais pārskats, gan arī jāsniedz 32. pantā noteiktā informācija. Ierosinām rast iespēju abas ziņas apvienot.

26. Likumprojektā nav noteikts, kad 32. pantā minētā informācija dalībniekam ir jāsniedz, proti, vai pēc aktuālā pārskata perioda gada pārskatu apstiprināšanas, vai agrāk, norādot, kur ir pieejami pēdējie gada pārskati.

Šobrīd likumā "Par privātajiem pensiju fondiem" 24. panta ceturtajā daļā paredzēto pārskatu pensiju fonds pensiju plāna dalībniekiem un papildpensijas saņēmējiem nosūta pēc gada pārskata apstiprināšanas (likuma 24. panta ceturtais daļas 5., 6. un 7. punkts precizē noteikumus pārskata saturam).

27. Likumprojekta 32. panta pirmajā daļā noteikts, ka "pensiju fonds izstrādā pamatinformācijas dokumentu, ņemot vērā Latvijas pensiju sistēmas un sociālo, nodarbinātības un nodokļu tiesību aktu prasības. Dokumenta nosaukumā ietver vārdkopu "pārskats par papildpensiju."

Vēlamies norādīt, ka citās, saistītās, nozarēs (piemēram – apdrošināšanā) ar jēdzienu "pamatinformācijas dokuments" tiek saprasts dokuments, kas satur vispārīgu informāciju par produktu, kas jāsniedz pirms līguma noslēgšanas. Šāda neskaidriba var apgrūtināt normatīvā akta piemērošanu.

Likumprojektā ir saglabāts likumā "Par privātajiem pensiju fondiem" noteiktais pienākums pensiju fondiem nosūtīt rakstveida informāciju pensiju plāna dalībniekiem un papildpensijas saņēmējiem (piemēram – pensiju fondam ir pienākums vismaz reizi gadā pensiju plāna dalībniekiem un papildpensijas saņēmējiem nosūtīt rakstveida pārskatu). Praksē ne visiem pensiju plānu dalībniekiem un papildpensijas saņēmējiem ir pieejams e-pasts vai internetbanka. Līdz ar to pensiju fonds šādu informāciju sūta pa pastu ierakstīta sūtījuma veidā. Pensiju fondi praksē saskaras ar personu neapmierinātību ar šādu kārtību, proti, tā kā tā var būt personai apgrūtināša (jādodas uz pastu u.tml.) vai arī persona norādītajā adresē vairs nedzīvo. Ņemot vērā minēto un faktu, ka šāds informācijas sniegšanas veids rada būtiskas izmaksas, lūdzam rast iespēju izvērtēt alternatīvas informācijas nodošanas iespējas (piemēram, oficiālā valsts informācijas sistēmu portālā), papildus paredzot pensiju fondu pienākumu nodrošināt personai pēc pieprasījuma iespēju uz vietas pensiju fondā saņemt informāciju (piemēram, pārskatu).

Vēlamies uzsvērt, ka Finanšu ministrijas sagatavotās izmaiņas likumā "Par privātajiem pensiju fondiem" būtiski maina uzņēmumu darba vidi, sniedzot pakalpojumu iedzīvotājam. Izmaiņas nav tikušas nedz pienācīgi izvērtētas, nedz arī izdiskutētas ar tirgus dalībniekiem kontekstā ar citām aktualitātēm pensiju uzkrājumu pārvaldībā, tostarp Eiropas līmenī, piemēram, Paneiropas pensiju produkta regulu, kas var būtiski mainīt nosacījumus un situāciju tirgū.

Finanšu nozares asociācija pateicas par iespēju sniegt priekšlikumus un ir gatava tos detalizēti skaidrot un par tiem diskutēt gan ar Finanšu ministriju, gan citām ieinteresētajām personām.

Ar cieņu

valdes priekšsēdētāja

Sanda Liepiņa

**ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR
DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU**

L. Austere, linda.austere@financelatvia.eu